

Småbarnspedagogik och utbildning

Kommunpolitikern Live

19.11.2025

Minna Lindberg, specialsakkunnig

Välfärd och bildning

Kommunförbundet

Dagens program

- **Inledning**
- **Kort om utbildningsformerna**
 - Småbarnspedagogik
 - Grundläggande utbildning
 - Gymnasieutbildning
 - Yrkesutbildning
- **Några ord om hur befolkningsutvecklingen utmanar kommunerna**
- **Vad betyder detta för kommunen?**
Avslutande diskussion med
Johanna Lindholm & Minna Lindberg
- **Frågor och kommentarer i chatten!**

BILDNINGSTJÄNSTER I EN VÄRLD AV FÖRÄNDRINGAR

**Befolknings-
förändringar**

**Polarisering av
välbefinnande**

**Kompetens- och
utbildningsnivå**

**Säkerhet, intern och
extern**

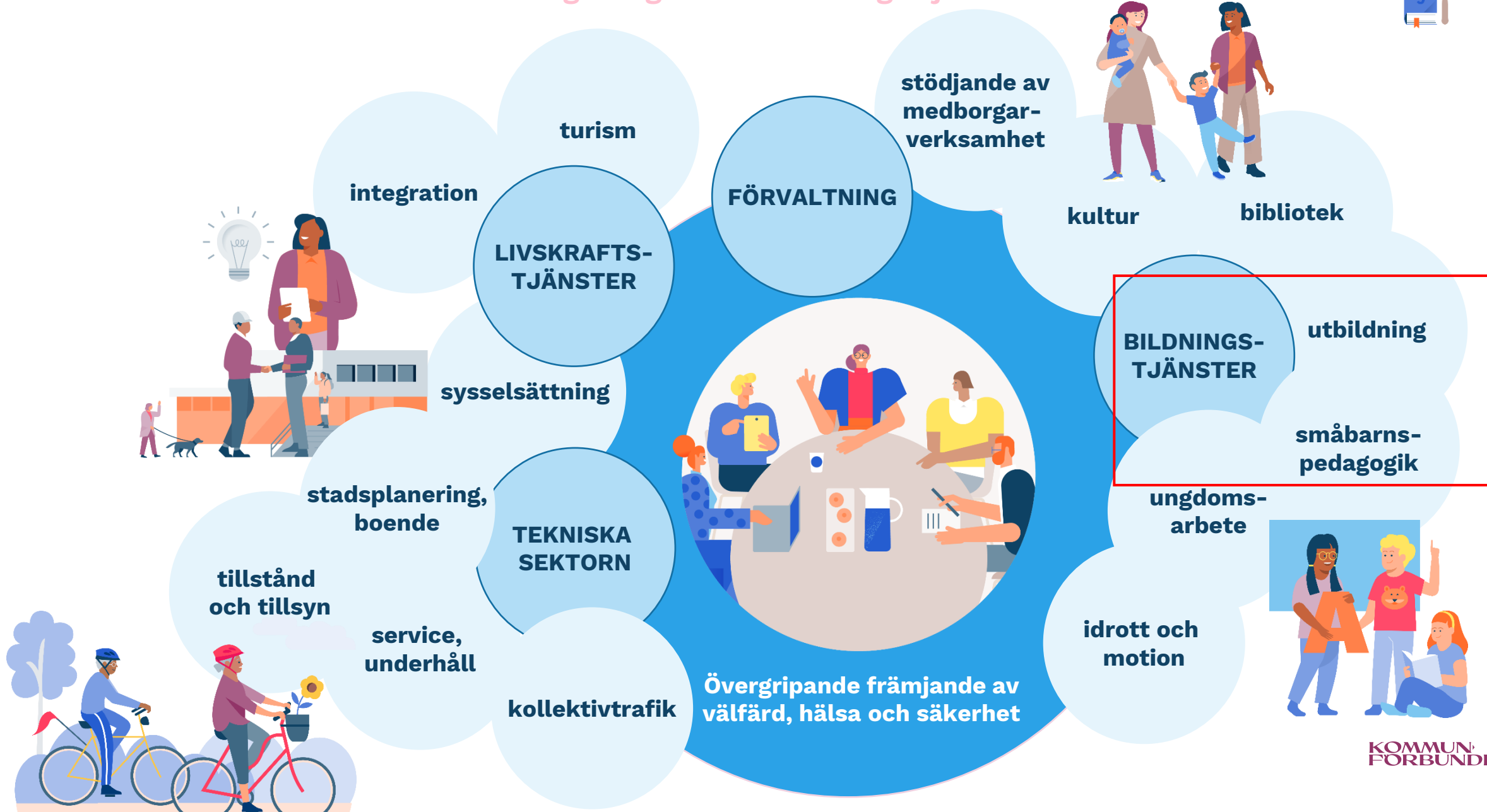
**Extremism,
demokratins brytpunkt**

Digitalisering & AI

**Framtidstro
Tron på utbildning?**

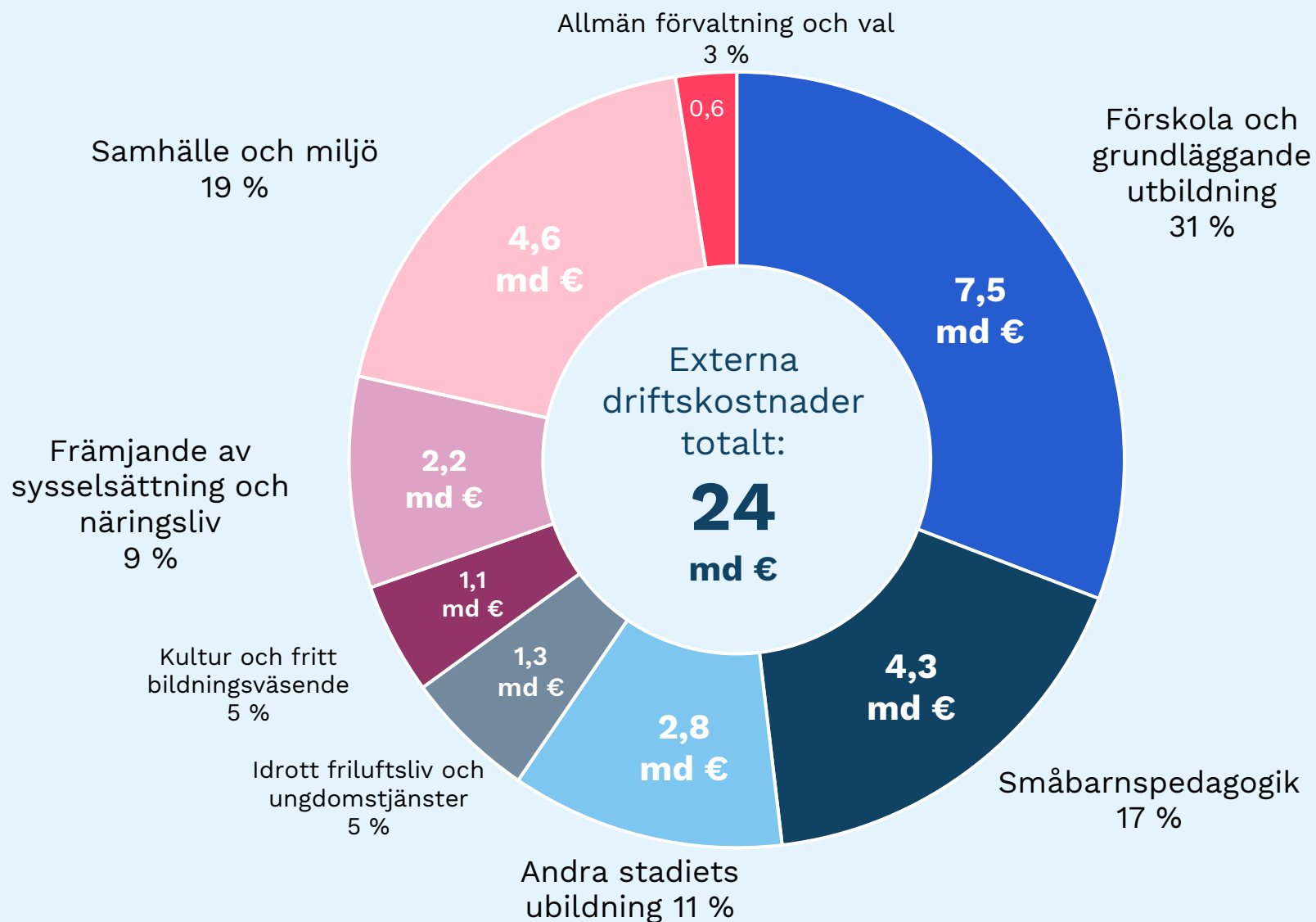
Bildningskommunen har omfattande uppgifter

Lagstadgade och frivilliga tjänster

Driftskostnader per tjänst 2025

Uppskattade externa driftskostnader¹ md €

I främjande av sysselsättning och näringsliv har beaktats en uppskattning av de totala kostnaderna för de uppgifter som överförs från staten till kommunerna år 2025. Dessutom har en uppskattning av kommunernas egna satsningar beaktats.

1) Externa driftskostnader beskriver bäst uppgifternas volym. De externa driftskostnaderna visar inte hur verksamheten finansieras. Bland kostnaderna finns även verksamhet som finansierats med klientavgifter och externa försäljningsinkomster.

Ordet extern innebär att uppgifterna inte förvrängs av interna köp inom kommunsektorn. Från talen har avdragits interna poster mellan kommunerna, samkommunerna och samarbetsområdena.

Driftskostnaderna inkluderar vid sidan om verksamhetskostnaderna även avskrivningar och nedskrivningar, samt omfördelade kostnader och interna poster allokerade till tjänster.

Småbarnspedagogik

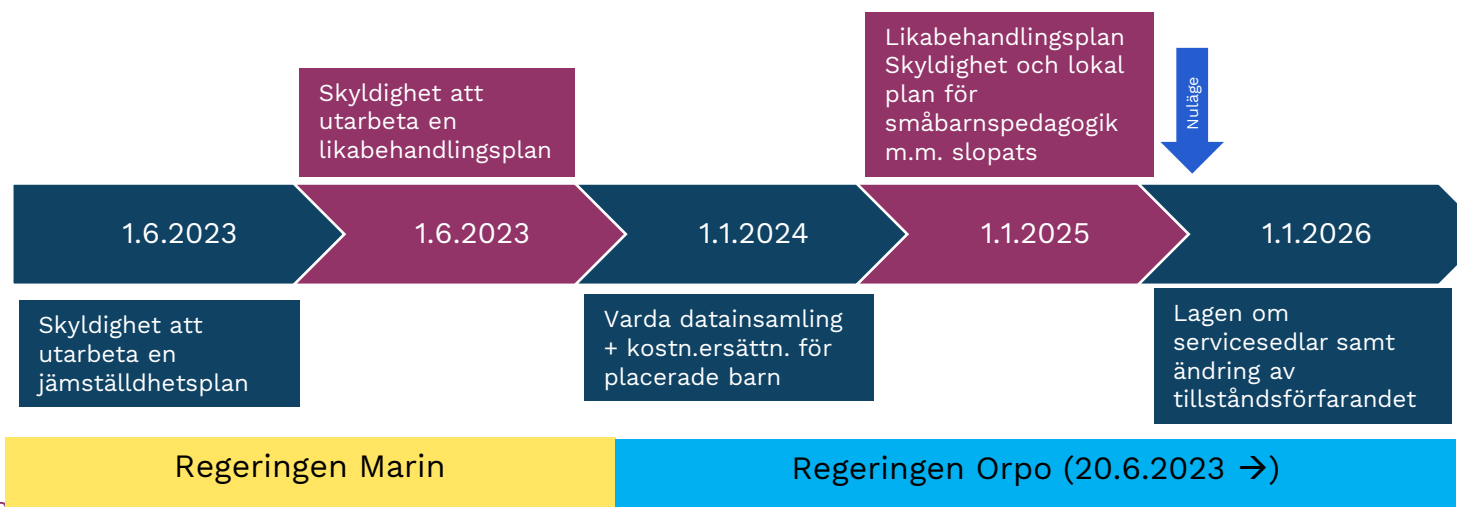
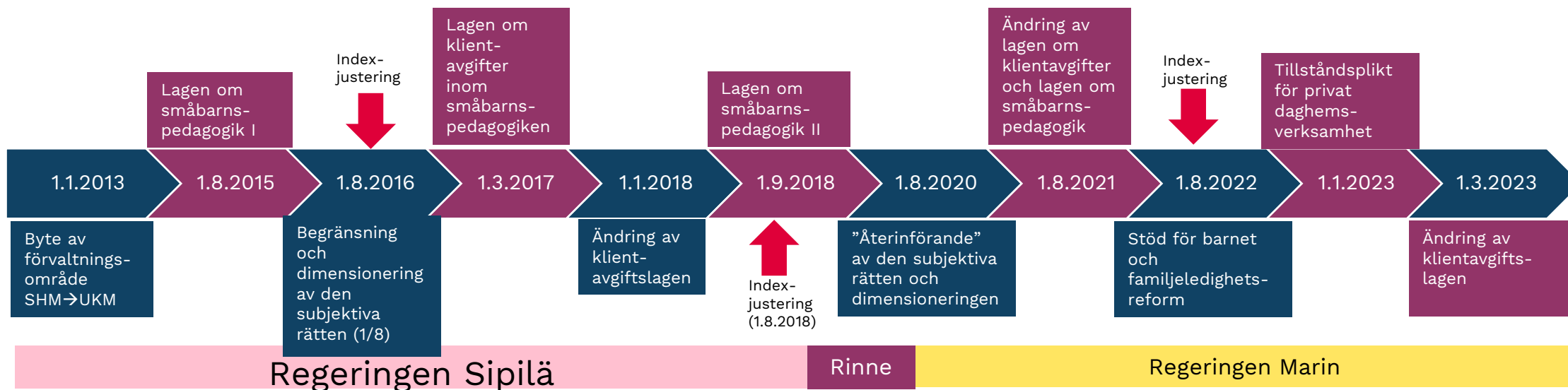

Hur ordnas och vad styr?

- **Kommunen ska ordna småbarnspedagogik** i sådan form och omfattning som skrivs i lagen om småbarnspedagogik
 - **Finns olika former:** kommunens egen verksamhet, privat, i daghem eller familjedagvård samt öppen småbarnspedagogik
 - Familjens eget beslut, **närtjänst**
 - Verksamhetens innehåll enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik.
 - **Personal och grupper enligt dimensioneringarna**
- Kommunerna är skyldiga att ordna småbarnspedagogik för alla barn under skolåldern.
 - Kommunen ska se till att varje barn kan få på sitt modersmål, finska, svenska eller sådan samiska som avses i 3 § 1 punkten i samiska språklagen.
- Avgifter kan uppbäras enligt lagen om klientavgifter inom
7 småbarnspedagogiken

Många ändringar under gånga regeringsperioder

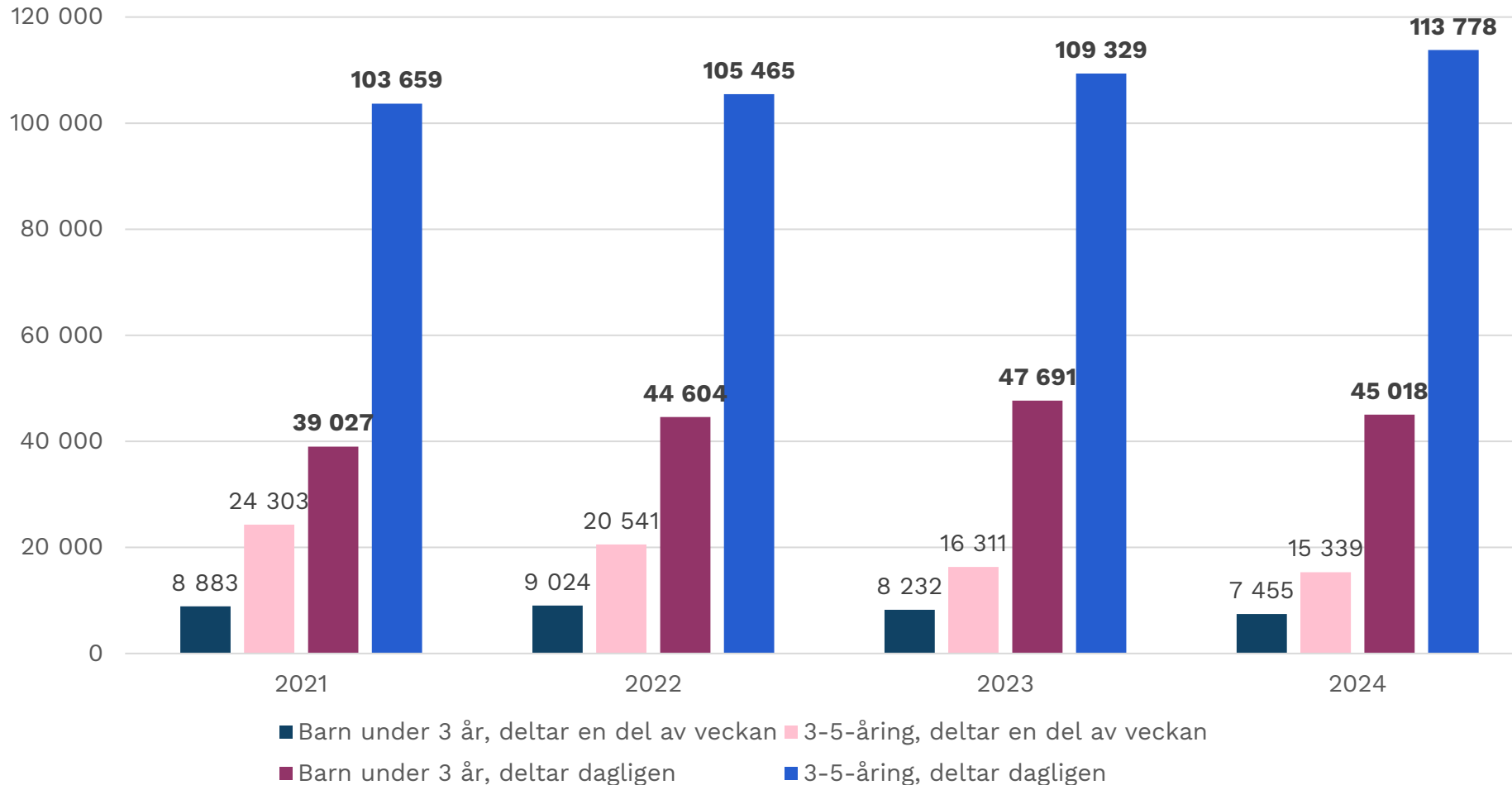
- Ändringar har gjorts i snabb takt
- Kostnaderna för ordnandet har ökat
- De flesta familjer betalar inte längre klientavgift – servicebehoven växer
- Ändringen av stödet för lärande inom förskoleundervisningen återspeglas också i småbarnspedagogiken
- Alla ändringar påverkar också den privata verksamheten

Färre barn föds men fler barn deltar i småbarnspedagogiken

- Graden av deltagande har ökat i förhållande till åldersgruppen – årskullarna har krympt när nativiteten sjunkit
- Om fler barn deltar, påverkar det klientavgiftsintäkterna och personalstyrkan

Hur utnyttjas småbarnspedagogiken?

- Det dagliga utnyttjandet ökar
- Utnyttjandet under en del av veckan minskar
- → påverkar ändringen i klientavgifterna utnyttjandet av småbarnspedagogik?

Aktuellt

- **Revidering av grunderna för småbarnspedagogik**
 - UBS revidering, [kolla webbplatsen](#)
 - Nya grunder i slutet av år 2025
 - Kommunerna har inte längre någon skyldighet att utarbeta lokala planer – om de så önskar kan de naturligtvis fortsätta att göra det
- **Tillgången till personal**
 - En personalstruktur som är förenlig med lagen om småbarnspedagogik ska införas från och med 2030
 - Hur ser läget ut med behörig personal hos er?
 - Många kommuner har problem med att locka och hålla kvar anställda
- **Framtiden för förskoleundervisningen**
 - En rapport om försöket med tvåårig förskoleundervisning är på kommande
 - Hur borde man gå vidare i saken?

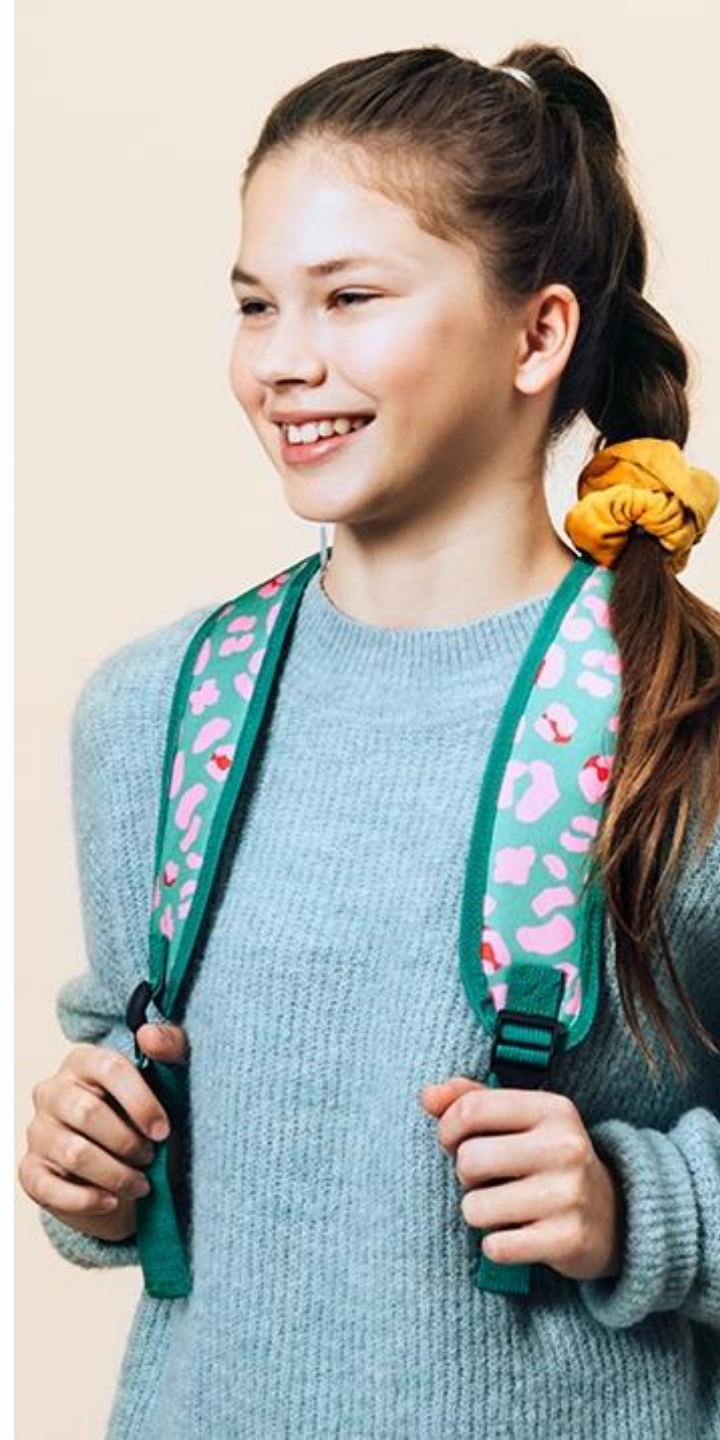

Grundläggande utbildning

Hur ordnas och vad styr? (1/2)

- Grundlagen: alla har rätt avgiftsfri grundläggande utbildning (GrL 16.1§). Kommunerna har en lagstadgad skyldighet att ordna grundläggande utbildning **för alla barn i läropliktsåldern** som bor på kommunens område.
- **Språkliga rättigheter**
 - En kommun som har såväl finsk- som svenskspråkiga invånare är skyldig att ordna utbildning separat för vardera språkgruppen.
 - Elever som bor på samernas hembygdsområde och behärskar samiska ska huvudsakligen undervisas på samiska.
 - Hörselskadade ska vid behov också få undervisning på teckenspråk.
- **Läroplikt:**
 - Läroplikten börjar i regel det år då barnet fyller sju år.
 - Kommunens skyldighet att ordna grundläggande utbildning upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har slutförts eller senast vid utgången av läsåret det kalenderår då eleven fyller 17 år.

Hur ordnas och vad styr? (2/2)

- **Kommunen ska anvisa** läropliktiga och andra som omfattas av undervisning enligt GrundUtbL **en närskola** eller annan lämplig undervisningsplats (6 § 2 mom.)
 - Kommunen beslutar själv om skolnätet och andra undervisningsarrangemang
- Eleven har rätt till skolreseförmån enligt 32 § i GrundUtbL.
- Läroplansgrunderna styr undervisningen
 - Nationella grunder av Utbildningsstyrelsen (mål och innehåll)
 - Lokala läroplaner
 - Godkänns separat för finsk- och svenskspråkig undervisning
- Anordnandet baserar sig på lagen om grundläggande utbildning

Förskoleundervisning

- Kommunen är skyldig att ordna **förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer**, för alla barn som bor på kommunens område
- Kommunen kan ordna själv eller skaffa tjänsterna
 - Kan vara förvaltningsmässigt med grundläggande utbildning eller småbarnspedagogik
 - Verksamheten kan ordnas i samband med daghem eller skola
 - **Kommunens beslut**
- Förskoleundervisningen är obligatorisk (sedan 2015)
- På anordnandet av förskoleundervisning tillämpas lagen om grundläggande utbildning
- **Obs! Kompletterande småbarnspedagogik**

Aktuellt

- **Reformen av stöd för lärande** 1.8.2025
 - Bl.a. Gruppspecifikt stöd, elevspecifikt stöd, stöd i undervisningsspråket
- **Tillägg av årsveckotimmar i matematik och modersmål och litteratur** (från 1.8.2025)
- Främjande av en fysiskt aktiv livsstil fogas till lagen om grundläggande utbildning (1.8.2026), våren -26 mer info, Utbildningsstyrelsen
- **Regeringens framtidsarbete**
 - Arbetsgrupp för inlärningsresultat
 - Arbetsgrupp för befolkningsutvecklingen
 - Delegation för framtidsvision för grundläggande utbildning

Kommunförbundets budskap till beslutsfattare om distansundervisning – behövs tydlighet och möjliggörande lagstiftning!

- **Obs! Begreppen!**
- **Utveckling av distansundervisning betyder inte samma sak som nödundervisning under pandemin**
- **I olika regioner, med olika utgångsläge, behövs många olika sätt att ordna undervisning**
- **Kommunförbundets ställningstagande**

Andra stadiets utbildning i korthet

Gymnasieutbildning

- Behövs anordnartillstånd för att ordna gymnasieutbildning (UKM)
- Frivillig uppgift för kommunerna
- Anordnaren beslutar om skolnätet
- Anordnaren beslutar om samarbete med andra utbildningsanordnare
- Lagstiftningen inte lika strikt som i grundläggande utbildning (distansundervisning mm)
- **Obs! Alla kommuner finansierar gymnasieutbildning!**

Aktuellt

- **Engelskspråkigt studentexamensprov**
 - Första proven avläggs från och med hösten 2028.
 - Gymnasierna antar studerande till de engelskspråkiga linjerna från och med hösten 2026.
- **Studentexamensprov i konst- och färdighetsämnen**
 - De första proven i konst- och färdighetsämnen ordnas i bildkonst, gymnastik och musik hösten 2029
- **Revidering av stöd för lärande**, från 1.8.2025
 - Som en följd av reformen av stödet för lärande stärks de studerandes rätt till stöd för lärande och rätten till specialundervisning preciseras.

Yrkesutbildning

- Behövs anordnartillstånd för att ordna yrkesutbildning (UKM)
- Frivillig uppgift för kommunerna
- Anordnaren beslutar om skolnätet
- Anordnaren beslutar om samarbete med andra utbildningsanordnare
- Lagstiftningen inte lika strikt som i grundläggande utbildning (distansundervisning mm)
- Obs! Alla kommuner finansierar yrkesutbildning!

Yrkesutbildningen är en omfattande helhet

Verksamhetsmiljön och mångfalden av studerande

Studerande

Utvidgning av läroplikten

De som avslutar den grundläggande utbildningen

Kontinuerligt lärande

Kompetensutveckling för personer i arbetslivet, branschbytare och arbetslösa

Effektfullhet

Fortsatta studier
Sysselsättning

Aktuellt

- **Stödet för lärandet reformeras** (1.8.2026)
 - Rätt till stöd för lärande §63 (låg tröskel, berör alla)
 - Rätt till särskilt stöd §64 (på basis av verifierad orsak, långvarigt eller regelbundet)
- **Försök med verksamhetsstyrning**
 - försöket inleds 1.1.2026 och avslutas 31.12.2033
 - 40 yrkesutbildningsanordnare blev valda med, enligt poängsättning gjord av NCU, nationella centret för utbildningsutvärdering
- **Arbetsgrupp som bereder uppdragsutbildning för yrkesutbildning och terminsavgifter för utbildning på andra stadiet** 1.1.2025–31.1.2026
- **Arbetsgrupp som bereder utveckling av utbildningen som handleder för examensutbildning (HUX) och preciseringar i läropliktslagen** 1.1.2025–31.1.2026

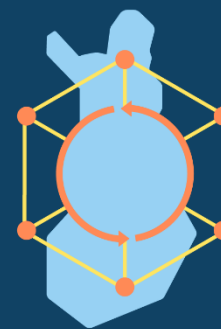
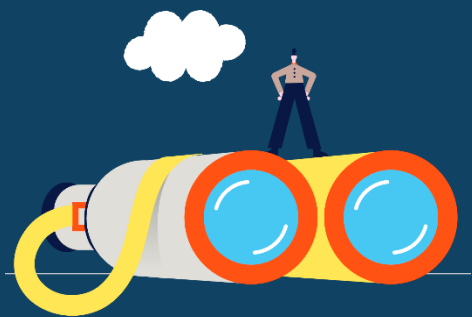

Fria bildningen och grundläggande konstundervisning

Lagstiftningen är flexibel och möjliggörande

- **Fria bildningens bildningsbarometer kan vara intressant att ta en titt på**
https://bildningsalliansen.fi/sv/projekt/pagande_projekt/bildningsbarometern/
- **Grundläggande konstundervisning**
 - Bekanta dig med Johanna Selkees [bloggtext här](#) om revidering av grundläggande konstundervisning

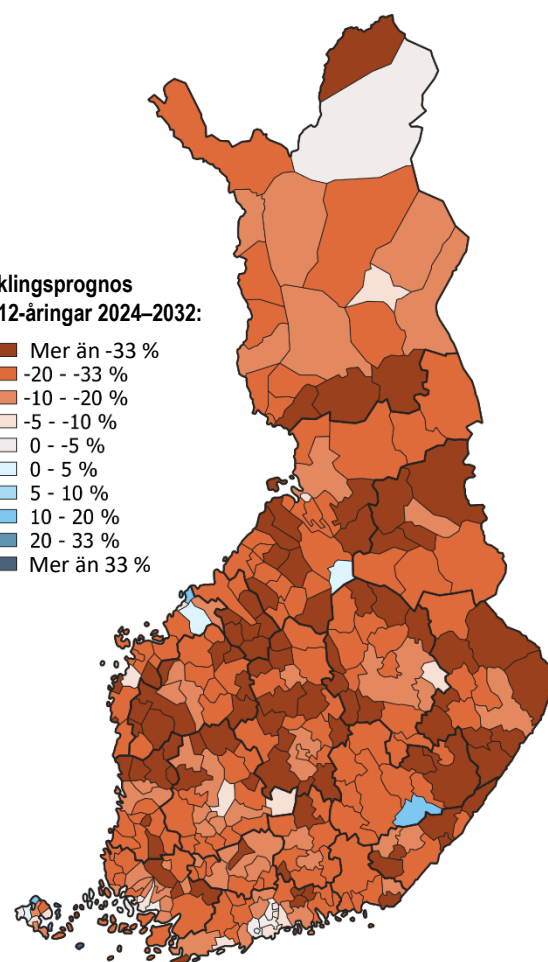
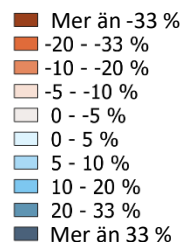
Befolkningsutvecklingen utmanar kommunerna?

Antalet grundskoleelever minskar med omkring 96 000 fram till år 2032

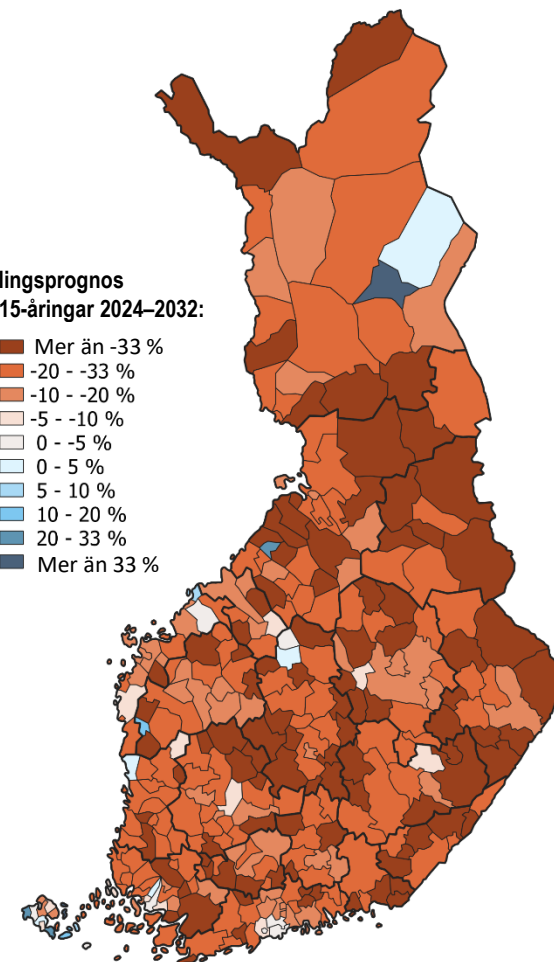
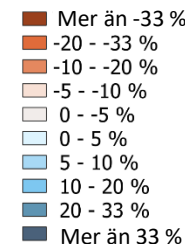
- **Förändringen i antalet elever på 2020-talet är den största i grundskolans historia.** Den kraftiga minskningen är en direkt och till stor del oundviklig följd av den sjunkande nataliteten redan på 2010-talet. En annan utveckling skulle kräva en betydligt större invandring än tidigare. Migrationen kan påverka utvecklingen mellan kommunerna, men förmodligen bara måttligt.
- Det minskade antalet elever syns i synnerhet i årskurs 1–6 på 2020-talet. Under 2030-talet kommer förändringen att fortsätta vara kraftig i årskurs 7–9, eftersom nataliteten har förblivit låg.
- **På 2020-talet kommer årskurserna att krympa i nästan alla kommuner,** eftersom den sjunkande nataliteten återspeglas i hela landet.

Utvecklingsprognos
för 7–12-åringar 2024–2032:

**Elever i årskurs 1–6
2024–2032**

Utvecklingsprognos
för 13–15-åringar 2024–2032:

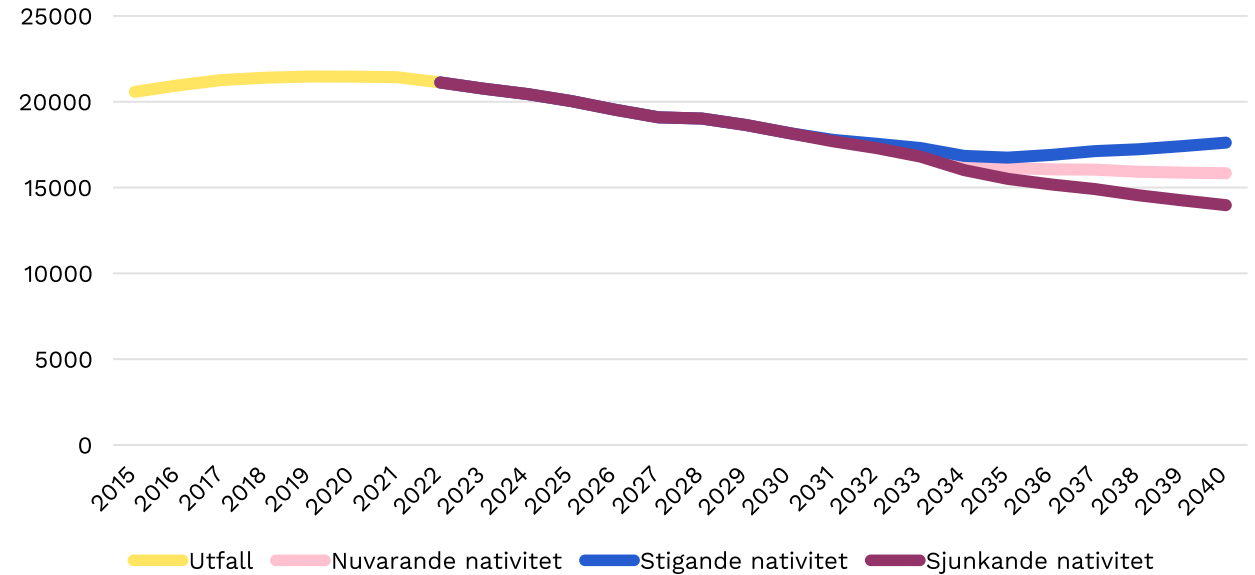
**Elever i årskurs 7–9
2024–2032**

Utvecklingen av antalet svenskspråkiga barn i skolåldern

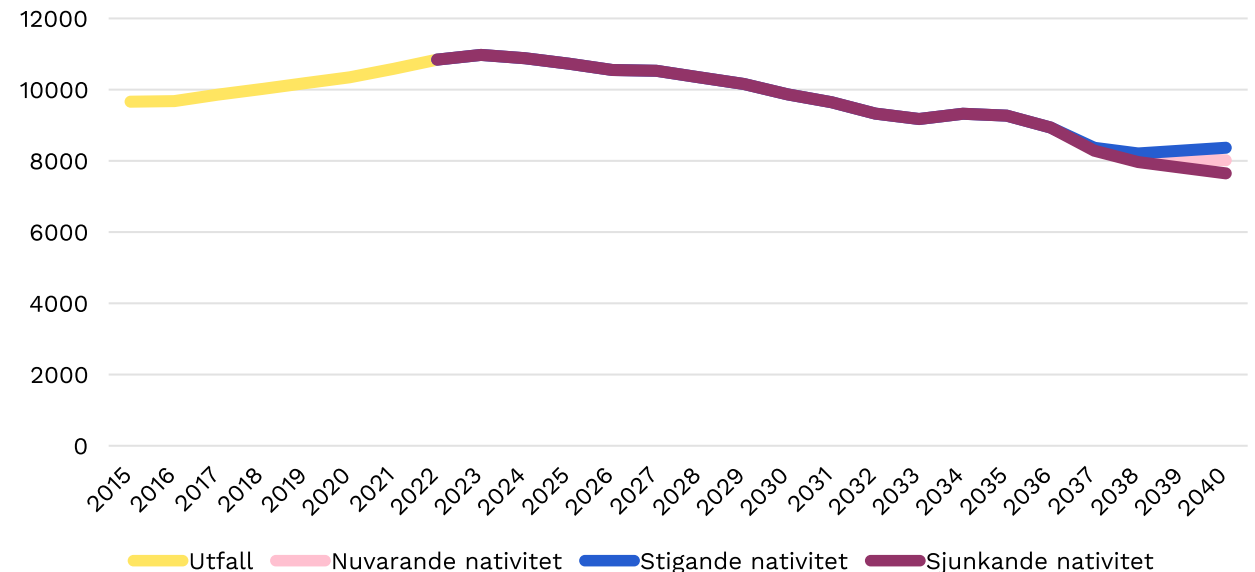
Prognos!

- Figuren visar utvecklingen av antalet svenskspråkiga skolelever under 2015–2040 enligt tre olika nativitetsscenarier.
- Trots att antalet svenskspråkiga skolelever utvecklas i mer positiv riktning under prognosperioden, **kommer det att finnas betydligt färre svensktalande elever år 2040 än idag.**

Utvecklingen av antalet svenskspråkiga elever i åk 1–6
2015–2040

Utvecklingen av antalet svenskspråkiga elever i åk 7–9
2015–2040

Minskande åldersgrupper utmanar ordnande av utbildning

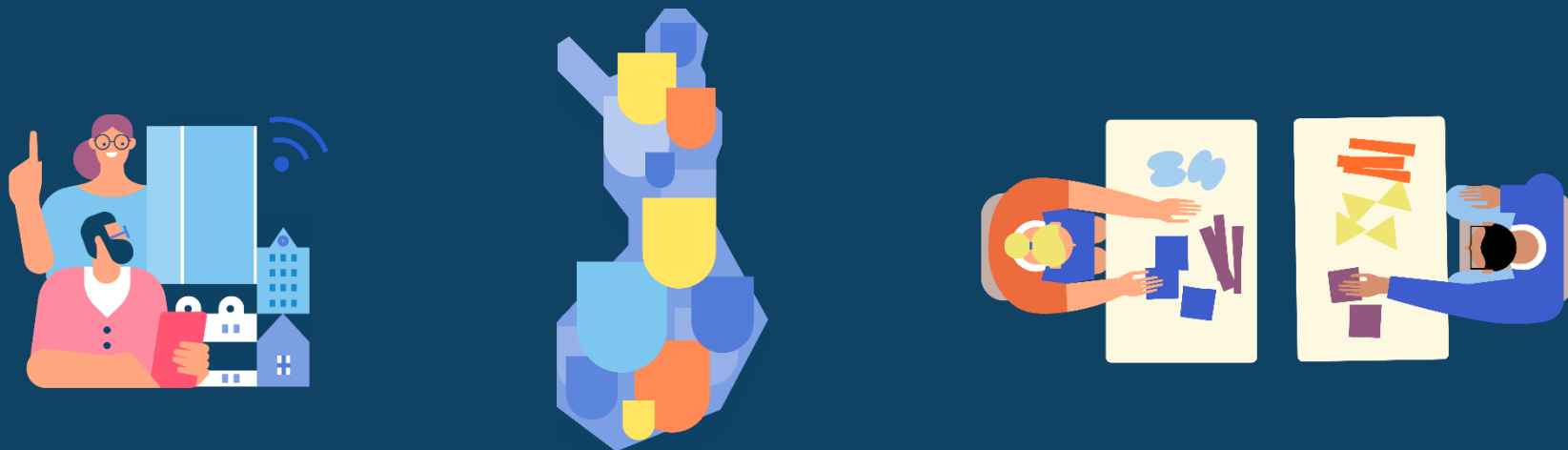
Vad betyder det i praktiken?

- **Antalet elever minskar i skolorna** – såväl grundläggande utbildning som i andra stadiets utbildning → antalet skolor minskar (?)
- **Kostnaderna minskar inte i samma utsträckning**, utan utgifterna per elev ökar. Samtidigt minskar statsandelen för basfinansiering, som baserar sig på åldersgruppernas storlek
- **Tillgång till behörig personal**, särskilt små skolor.
 - Obs! Svenskspråkiga skolornas behov
- **Utbudet krymper**, som t.ex. språk, tillvalsämnen

- **Den låga nativiteten är inte ett snabbt övergående fenomen.** Den berör alla kommuner i hela Finland.
- **Det är nödvändigt att följa och förutse förändringar i antalet barn.**
- **Kommunernas beslut om servicenät och betydelsen av samarbete blir allt viktigare.**

Vad betyder detta för kommunen?

**Olyckskorpar och
skräckbilder
eller ta kontroll över
nuläget?**

**Försämringar
och
nedskärningar
eller smart
anpassning?**

VAD EN KOMMUNAL BESLUTSFATTARE BÖR VETA OM VÄLFÄRDS- OCH BILDNINGSTJÄNSTERNA

**Kommunen
FIXAR!**

**KOMMUN-
FORBUNDET**

Kunnande, välfärd, livskraft

**Handbok om välfärds- och
bildningstjänster som stöd för
förtroendevalda**

<https://www.kommunforbundet.fi/publikationer/2025/2312-vad-en-kommunal-beslutsfattare-bor-veta-om-valfards-och-bildningstjansterna>

**KOMMUN-
FORBUNDET**

The background is an abstract composition of paint splatters and textures. A large, bright yellow area occupies the upper right and center. The lower left corner features a mix of blue and red splatters. The text is centered over the yellow area.

KOMMUN FORBUNDET

Kommunen har bollen!

Strategiarbete igång i de nya fullmäktigen?

- Hur ser utvecklingen av elevantalet ut i den egna kommunen?
- Hur säkerställs tillgänglig grundläggande utbildning? Och andra stadiets utbildning?
- Hurdant skolnät garanterar undervisningens kvalitet och är ekonomiskt hållbart?
- Finns det vid behov beredskap för nya lösningar och öppenhet för samarbete?

